Downloaded From : http://www.cbseportal.com

CBSE (009-MARATHI)

परीक्षकांसाठी सर्वसाधारण सूचना

- मराठी हा भाषा विषयाचा पेपर असल्याने वस्तुनिष्ठतेकडे लक्ष पुरवावे
  .
- आदर्श उत्तरपत्रिका हा केवळ आधार असून उत्तर सर्वांग सुंदर आहे असे न समजता ते केवळ आधारभूत मुद्दे आहेत हे लक्षात ठेवावे.
- उत्तरपत्रिकेच्या आधारे केवळ विदयार्थ्यांच्या सृजनाला व अभिव्यक्तीला महत्त्व दयावे.
- सन्माननीय सर्वोच्च न्यायालयाच्या आदेशानुसार विद्यार्थ्यांच्या विनंतीनुसार काही शुल्क घेऊन त्यांना उत्तरपत्रिकेची सत्यप्रत उपलब्ध करून दयावी असे निर्देश देण्यात आले आहेत तेव्हा सर्व मुख्य परीक्षक व परीक्षकांनी उत्तरपत्रिका तपासताना कोणतीही त्रुटी राहणार नाही व तपासणी नियमानुसार होते आहे की नाही याच्याकडे कटाक्षाने लक्ष पुरवावे
- सर्व मुख्य परीक्षक व परीक्षक यांना सूचित करण्यात येते की त्यांनी उत्तर पूर्ण चूक असल्यास X असे चिन्ह करून शून्य (0) गुण दयावेत.

Downloaded From : http://www.cbseportal.com Courtesy : CBSE

Downloaded From : http://www.cbseportal.com

वार्षिक परीक्षा 2018

इयत्ता -दहावी (Class-X) विषय –मराठी(009) गुण - 80

Answer key **Mark-80**

SECTION-A

प्रश्न	उप प्रश्न	अपेक्षित उत्तर	गुण दान
1		**खालील उतारा वाचून त्याखाली दिलेल्या प्रश्नांची योग्य उत्तरे लिहा**	**07**
	1	b) मोहित केलं	1
	2	रविंद्रनाथ टागोर 'माझे अंतरंग विकसित कर, निर्मल कर, उज्ज्वल कर' . असे मागणे मागतात. म्हणजे माझे मन निर्मळ व उज्ज्वल करून विकसित कर संकट निवारण कर असे ते परमेश्वराला न म्हणता प्रतिकूल परिस्थिती पेलण्याचे बळ मागतात. .	3
	3	देवदूत म्हणजे आपला आतला आवाज . आपल्या प्रतिकूल परिस्थितीशी आलेल्या संकटांशी लढा देताना आपल्याला बळ, ताकद, आत्मबल, सामर्थ्य स्वतःमध्ये निर्माण करावे लागते . त्यासाठी आपला आवाज म्हणजे देवदूताची साथ असावी लागते . हा देवदूत आपल्या पंखावर आपल्याला झेलून घेतो. या आत्मबलानेच आपण प्रतिकूल परिस्थितीतही तरल राहतो.	3
2		**खालील उतारा वाचून त्याखाली दिलेल्या प्रश्नांची योग्य उत्तरे लिहा**	**06**
	1	**ब) लाल – भडक**	1
	2	खेडयातील मुले निसर्गात वाढलेली असतात ती मातीत खेळतात . रानात, शेतात जातात त्यामुळे अनेक प्राणी त्यांच्या परिचयाचे असतात भोरड्याचे गाणे ते मन लावून ऐकतात .सरपटणारा प्राणी दिसला की थबकतात . वानराच्या टोळीसमोर घोळक्याने समोर जातात, कोकराजवळ झोपतात, गायीच्या वासराबरोबर आनंद लुटतात .	2
	3	आंब्याच्या मोहोरानं शिवार गंधानं मेहेरून जातं. जांभळीवर मधमाशांचा धिंगाणा चालतो	3

SECTION-B

प्रश्न	उप प्रश्न	अपेक्षित उत्तर	गुण दान
3		**खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर निबंध लिहा**	**08**
		• **निबंधात खालील गोष्टीवर लक्ष दयावे -**	
		• विषयज्ञान, तर्कशक्ती व त्याची सलग मांडणी	1
		• मुद्देसुदपणा	1
		• आकर्षक प्रारंभ व शेवट	1
		• म्हणी, वाक्प्रचार, काव्यपंक्ती यांचा यथायोग्य वापर	1
		• हस्ताक्षर व शुध्दलेखन	1
		• चिन्हांचा यथायोग्य वापर	1
		• उपयोजन कौशल्य	2
		-वरील सर्व घटकांचा सारासारपूर्वक विचार करून गुणदान करावे	
		किंवा	
		खालील मुद्दयांच्या आधारे गोष्ट पूर्ण करा . व योग्य शीर्षक द्या .	**8**
		• **कथालेखनात खालील गोष्टीवर लक्ष दयावे -**	

Downloaded From : http://www.cbseportal.com Courtesy : CBSE

Downloaded From : http://www.cbseportal.com

		• आकर्षक सुरूवात	1
		• ओघवती भाषाशैली	2
		• उत्कंठावर्धक मांडणी	1
		• संवादांचा व विरामचिन्हांचा यथायोग्य वापर	1
		• समर्पक शेवट	1
		• कथेला समर्पक शीर्षक	1
		• तात्पर्य	1
		-वरील सर्व घटकांचा सारासारपूर्वक विचार करून गुणदान करावे	
4		**खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर पत्रलेखन करा**	**5**
		• - पत्र लेखनासाठी आवश्यक बाबी -	
		• प्रेषकाचे नाव, पत्ता व दिनांक पत्राच्या वरच्या उजव्या कोप-यात लिहावा .	1
		• मायना- ज्यांना पत्र पाठवायचे त्यांना डावीकडे अभिवादनासह संबोधित करावे .	1
		• विषय – मोजक्या शब्दात असावा .	1
		• मजकूर – मजकूर विषयाशी संबधित त्रोटक व नेमका असावा . समर्पक मुद्देसुद रचना, पाल्हाळ नसावे . भाषा व्यावहारिक व भारदस्त असावी .	1
		• शेवट व स्वाक्षरी - पत्राचा शेवट करताना उजवीकडील खालच्या कोप-यात असावी .	
		• लिफाफा - योग्य ठिकाणी तिकीटासह पिन कोडसह लिफाफा .	1

SECTION-C

5	**a**	**खालील प्रश्न सूचनेप्रमाणे सोडवा (कोणतेही पाच)**	**5**
5	1	**कृष्णा** - विशेषनाम	1
	2	**संध्याकाळी** – क्रियाविशेषण	1
	3	**बशीतून** – शब्दयोगी अव्यय	1
	4	**पण** – उभयान्वयी अव्यय	1
	5	**तिने** – सर्वनाम	1
	6	**आई ग !** – केवलप्रयोगी अव्यय	1
	b	**पुढील वाक्ये कंसातील सूचनेनुसार बदला . (कोणतेही तीन)**	**3**
	1	शिका-याने नरभक्षक वाघ ठार मारला. - **कर्मणी प्रयोग**	**1**
	2	किती मंजुळ आहे तिचा आवाज !. / वा !किंवा अहाहा! किती मंजुळ आहे तिचा आवाज. .	1
	3	गुरूजींनी विद्यार्थ्यांना प्रेमाने शिकविले . - **भावे प्रयोग**	1
	4	इतका व्याप कोणीही करणार नाही. - **विधानार्थी वाक्य.**	1
	c	**सूचनेनुसार वाक्य लिहा . (कोणतेही दोन)**	**2**
	1	काश्मीरमध्ये हिवाळ्यात हिमवृष्टी होईल. - **भविष्यकाळ**	1
	2	देवळात पुजारी पूजा करत होते /करत असत. - **भूतकाळ**	1
	3	पंतप्रधानांचे भाषण फार प्रभावी असे /होते /असायचे- **भूतकाळ**	1
	d	**लिंग बदला .**	**2**
		1 मुलगी – **मुलगा** 2विद्यार्थी – **विद्यार्थिनी 3 राक्षस – राक्षसीण 4 नर्तिका – नर्तक**	2
	e	**वचन बदला**	**2**

Downloaded From : http://www.cbseportal.com Courtesy : CBSE

Downloaded From : http://www.cbseportal.com

		1 शहर – **शहरे** 2 कळी – **कळ्या** 3 पेन्सिली – **पेन्सिल** 4 तार – **तारा**	2
	f	समानार्थी शब्द लिहा	**2**
		1 उत्तुंग– **उंच, भव्य, मोठा, महान, प्रचंड, उच्च, अतिउच्च** 2 सिंह–**केसरी,वनराज, शार्दूल,मृगराज,पशुराज** 3 मन–**चित्त, अंत ःकरण, हदय** 4तीक्ष्ण–**टोकदार,** धारदार	2
	g	विरूधार्थी शब्द लिहा	**2**
		1 युद्ध – **शांती, समेट, सलोखा, मैत्री, दोस्ती** 2 याचक – **दाता, दानशूर, देणारा** 3 दु ःख – **सुख** 2 प्रगती – **अधोगती**	2

SECTION-D

6	a	**खालीलपैकी कोणत्याही *एका* वाक्याचे संदर्भासह स्पष्टीकरण लिहा**	**4**
	1	संदर्भ - पाठाचे नाव – अपूर्व भेट (राजा रविवर्मा) लेखक – श्री रणजीत रामचंद्र देसाई स्पष्टीकरण – आध्यात्मिक क्षेत्रातील एक महान व्यक्तिमत्त्व आपल्या घरी आले आहे त्यासाठी त्यांचे एक चित्र बनवण्याचा विचार राजा रविवर्मा यांच्या मनात आला होता . रंगशाळेतील वर्णन वैशिष्ट्य – प्रस्तुत उद्‌गारातून राजा रविवर्मा यांची विनयशीलता व आदर दिसून येतो.	1 2 1
	2	**संदर्भ -**पाठाचे नाव–हिमालय (रारंग ढांग) लेखक– प्रभाकर भालजी पेंढारकर **स्पष्टीकरण –** हिमालयाचे सौंदर्य केवळ फोटो आणि चित्राने समजणे कठीण आहे. त्यासाठी तेथील वातावरणाचा,थंडीचा प्रत्यक्ष अनुभव घेतला तरच त्याची अनुभूती घेता येईल असे लेखक म्हणतात. **वैशिष्ट्य** –लेखकाने चित्रानुभूतीपेक्षा प्रत्यक्ष अनुभूती केव्हाही श्रेयस्कर आहे हे स्पष्ट केले आहे	1 2 1
	3	**संदर्भ -**पाठाचे नाव–उरूसाचे दिवस (भोगले जे दःख त्याला) लेखिका–आशा दस्तगीर अपराद **स्पष्टीकरण –** जीवन जगत असताना कोणत्याही जातीपातीच्या भींती न पाहता हिंदू मुस्लीम सर्वांनी मिळून एकमेकाचे सौहार्द जपले . प्रत्येकाच्या सणाचा, धर्माचा सन्मान केला व जीवन आनंदित केले म्हणून लेखिका असे म्हणतात **वैशिष्ट्य** – लेखिकेच्या उद्‌गारातून तिच्या बालपणी समाजात भेदभाव नसल्याचे स्पष्ट होते /सर्वधर्मसमभाव प्रतीत होतो .	1 2 1
	b	**योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा**	**1**
		जेव्हा माणसं संपूर्णरीत्या मुक्त होतात तेव्हाच ती अधिक जबाबदार, अधिक संयमी आणि **कर्तव्यनिष्ठ होतात.**	1
7	a	**खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 ते 60 शब्दात लिहा .**	8
	1	प्रस्तावना- पाठाचे नाव – संवाद विसंवाद (मदरंगी) – श्रीमती शांता जनार्दन शेळके ओळखीच्या व्यक्तीमुळे बोलण्यावर बंधणे येतात ----अनोळखी व्यक्तीचा सहवास तात्कालिक असतो. त्यामुळे दबाव कमी असतो --- संवाद मोकळा व भयमुक्त होतो --- जवळच्या व्यक्तींचा स्वभाव आवडी निवडी माहीत असतात ----- त्यामुळे बोलण्याला मर्यादा पडतात .	4
	2	प्रस्तावना–गदय– अपूर्व भेट(राजा रविवर्मा)लेखक–श्री रणजित रामचंद्र देसाई . वेगवेगळया क्षेत्रातील दोन महान व्यक्तींची भेट --- अचानक स्वामीजींच्या आगमनाने भारावलेले रविवर्मा --- भारतातील एका दिग्गज चित्रकाराची भेट घ्यावयास आलेले स्वामीजी --- परस्परांना सन्मान देतात --- दोघेही भारावून जातात --- म्हणून **अपूर्व भेट** हे शीर्षक .	4

Downloaded From : http://www.cbseportal.com Courtesy : CBSE

Downloaded From : http://www.cbseportal.com

	3	प्रस्तावना- पाठाचे नाव – बाबूजी (डफडं) लेखक - संजय भगवानसिंग गिरासे स्वतः अत्यंत अडचणीत राहूनही मुलांना सर्व सुविधा पुरविल्या ----- मुलाला इंजिनिअर केले- ---- नोकरीसाठी खटपट ----- मुलगी सरितासाठी भरपूर हुंडा देऊन चांगलं स्थळ शोधलं तिचा नवरा इंजिनिअर व ती अर्किटेक्ट ----- केशवसाठी ग्रॅज्युएट मुलगी ती ही टेलिफोन ऑपरेटर .	4
	4	प्रस्तावना–गदय–निसर्गवेध (अशांततेचे रंग)लेखक– श्री भालचंद्र गंभीरराव वाघ निसर्गाला जुने सोसवत नाही ----- म्हणून प्रत्येकवर्षी पानगळ होते, बहर येतो ----- परंतु माणसे, पशू, पक्षी बहरत नाहीत ----- रोजचा दिवस, रात्र नवी, रोजचा वारा नवा ----- जुने निसर्गाला आवडतच नाही.	4
7	b	**खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी एका वाक्यात लिहा .**	2
	1	केशवच्या बहिणीचे नाव <u>**सरिता**</u> होते.	1
	2	चिंचपोकळीला आल्यानंतर मास्तरांचा <u>**माझे विद्यापीठ**</u> हा काव्यसंग्रह प्रसिद्ध झाला .	1
	3	हिमालयाची शुभ्रधवल हिमशिखरे लेखकाला सिमल्याहून पुढं <u>**नारकंडयाला**</u> दिसू लागली.	1
	4	स्वामी <u>**विवेकानंदांनी त्यांच्या घरी घेतलेली भेट**</u> हा रविवर्म्याच्या जीवनातील सर्वात मोठा आनंदाचा क्षण होता .	1
8	a	**खालीलपैकी कोणत्याही *<u>एका</u>* पदयपंक्तींचे संदर्भासह स्पष्टीकरण करा .**	4
	1	<u>**संदर्भ-**</u>पदयाचे नाव-**किती हे सुख**(श्री सकलसंतगाथा) कवयित्री-<u>**संत सोयराबाई**</u> <u>**स्पष्टीकरण**</u> – संसारसुख हे खरे सुख नसून मीपणात व स्वार्थात गुंतलेल्या व्यक्तीला कधीही सुख मिळत नाही हे स्पष्ट करत असताना आभाळाची छाया ज्याप्रमाणे कायम स्वरूपी नसते त्याप्रमाणे संसारसुख हे कायमचे नसते हे स्पष्ट केले आहे . <u>**वैशिष्टय**</u> –या पंक्तीत **आभाळ** हा शब्द दृष्टांत स्वरूपात वापरला आहे/संसाराची सत्यता खरेपणा दर्श-विला आहे . .	1 2 1
	2	<u>**संदभ–**</u>पद्याचे नाव – आपण धरणी गं (अस्मितादर्श) कवी – ऋषीकेश कांबळे <u>**स्पष्टीकरण -**</u>कवितेतील स्त्री अत्याचार , अन्याय यामुळे खचून गेली आहे . त्याचा प्रखर विरोध करण्यासाठी ती सज्ज होताना जगाचा विचार न करता प्रखरपणे लढण्याचा निर्धार व्यक्त केला आहे. वैशिष्ट्य – स्त्रीच्या कणखर मनाचे दर्शन घडते.	1 2 1
	3	<u>**संदर्भ -**</u> पद्याचे नाव– एकत्वाचे गीत महान (गीतपुष्पांचा फुलोरा) –आश्लेशा शिरीष महाजन **स्पष्टीकरण -** कवयित्रीने आपला देश इतरांपेक्षा वेगळा आहे हे स्पष्ट करताना विभिन्नतेतील एकता, नैसर्गिक समानता, धार्मिकतेमधील एकता या सर्व बाबी आपल्याला एकत्वाच्या धाग्यात बांधून ठेवतात असे वेगळेपण सांगून आता तोच आपला देव आहे , अल्ला आहे प्रभू ,आहे भगवान आहे असा विचार मांडला आहे. **वैशिष्ट्य–**वेगळे धर्म न मानता देश हाच आपला देव व धर्म आहे हा नवा विचार मांडला आहे विविधतेत एकता,राष्ट्रीय एकात्मतेचे दर्शन.	1 2 1
	b	**योग्य पर्याय निवडून ओळ पूर्ण करा .**	1
		आजि <u>**सोनियाचा**</u> दिवस । दृष्टी देखिले संतास । .	1
	a	**खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे 50 ते 60 शब्दात लिहा**	8

Downloaded From : http://www.cbseportal.com Courtesy : CBSE

Downloaded From : http://www.cbseportal.com

9	1	प्रस्तावना पद्याचे नाव—**कृपा करी पंढरीनाथा**(श्री सकलसंतगाथा) कवी —**संत नरहरी सोनार** . पंढरीनाथ हा दीनांचा नाथ आहे. तो भक्तांचा सांभाळ करतो. अनाथावर कृपा करणारा तो कृपाळू आहे. अन्यायी माणसांना क्षमा करणारी विठाबाई आहे दयेचा सागर आहे असे वर्णन केले आहे	4
	2	प्रस्तावना पदयाचे नाव—**प्रलय** (मन आभाळून आलं) कवी —**श्री रोहिदास भाऊराव पोटे** . प्रस्थापित समाजामधील चालीरीती, जाती व्यवस्था, भेदभाव या सर्व गोष्टी प्रलयामध्ये नष्ट व्हाव्यात व एका नव्या माणुसकी असणा-या समाजाची निर्मिती व्हावी माणसाचे व माणुसकीचे नाते अभेद्य व्हावे .	4
	3	प्रस्तावना पदयाचे नाव—**माझ्या घरट्यात** (छुमछुम) कवी —**श्री सूर्यकांत रामचंद्र खांडेकर** माझ्या घरात कल्पनेतील फुले नाहीत. माझ्या घरात झुंबरांचे मोहोळ नाही की प्रकाशाच्या तेजाची वर्तुळे नाही. इथे आपल्या घरात मनाची श्रीमंती आहे हे दर्शविण्यासाठी कवीने विरोधाभासातील वर्णने केली आहेत .	4
	4	प्रस्तावना – पदयाचे नाव—**गाव** (यातिक) कवी —**श्री अनिल अनंतराव पाटील** कवीच्या डोळयासमोर जेव्हा गावातील आठवणी येतात नदी,आमराई, बाभळीचे बन हिरव्या गार पिकाने भरलेल्या शेतांची आठवण झाली की कवीच्या मनातील बेचैनीचे भाव नष्ट होतात.	4
9	b	**खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी एका वाक्यात लिहा .**	2
	1	कवीच्या मते **जिथे हात राबतात** तिथे हरी असतो.	1
	2	संत सेना महाराज यांना **संत भेटल्यानंतर माहेर भेटल्याचे** सुख झाले.	1
	3	संत नरहरी सोनार यांनी दीनानाथ **पंढरीच्या विठ्ठलास** म्हटले आहे.	1
	a	**'पंढरपूर आणि रत्नागिरी या गावांतील कोणती वैशिष्ट्ये लेखकाने वर्णन केली आहेत ?.**	4
10	1	• पंढरपुरात विठ्ठलकेंद्री व्यवस्था विठ्ठल मंदिर हे संस्कृतीचे केंद्र त्यामुळे सर्वत्र भाविक वातावरण . • रत्नागिरीत लाल माती, समुद्राची गर्जना तापमान समुद्रसान्निध्यामुळे सदैव गरम हवामान . **किंवा** • **कोल्हापूर पंढरपूर आणि रत्नागिरी या व्यतिरिक्त तुम्ही पाहिलेल्या एखादया शहराची सांस्कृतिक वैशिष्टे सांगा.** प्रस्तुत प्रश्न हा मूल्याधिष्ठित असून तो सर्वस्वी विदयार्थ्यांच्या अभिव्यक्तीवर अवलंबून आहे तेव्हा खालील बाबींचा विचार करून गुणदान करावे . • अभिव्यक्ती - विषयाची जाण - शैली - अनुभवाची मांडणी	4
	b	**योग्य पर्याय निवडून वाक्य पूर्ण करा (कोणतेही दोन)**	2
	1	'मुलांचे स्वप्न' या कथेत मानवी **स्वभावाचे** रंजक वर्णन केले आहे.	1
	2	कागल हे **कोल्हापूरपासून** अवघ्या अठरा किलोमीटर वर आहे.	1
	3	तुमच्या प्रत्येक दिवसाची सुरूवात **प्रार्थनेने** करा.	1

Downloaded From : http://www.cbseportal.com Courtesy : CBSE